

LAUCHIE DAN N. MACLELLAN (Lachlainn MacGill-Fhaolain **1910-91**) **DUNVEGAN, INVERNESS CO. NS**

re. Informant see **J.Shaw (ed. 2002), *Brigh an Òrain***

TRANSCRIPTION

SOURCE: RECORDINGS CB06-83-26

DATE 08/83

SEOSAMH WATSON COLLECTION

EXCERPT ONLY: rev. 75- 335

SUBJECT: WAULKING SONG TRADITION IN CAPE BRETON

[BEGINNING:

SW: Uill, na h-òrain a tha iad a' gabhail aig an luathadh, an e òrain air leth a tha ionntasan? LD: 'S e òrain luathaidh. Eadh, uill a-nise, innsidh mi dhut rudeigin mu dheidhinn sin. Chaidh sinn sìos do Bhadeck, bho chionn, ò, còig[g] no sia ' bhliadhnachan. Bha toil aca grunnan againn a dhol sìos 'son luathadh agus thàinig iad às mo dheoghaidh-sa: ' robh fhios agham, ' robh cuimhne agham mar a bha an seann-luathadh ga dhèanamh an seo? Thuir mi riutha gu robh, gu robh fhios agham an dòigh a bha aca air luathadh an seo bho chionn, ò, trì fichead is -- bliadhna -- dh'fhaodte ceithir fichead bliadhna -- an dòigh a bha aca air a dhèanamh. Agus dh'ionnsaich mi sin dhaibh is chaidh sinn sìos.

Sinn an aon fheadhain -- tha mi ' creidse gu robh deich no dusan romhainn a' faighinn an luathadh. Cha robh iad a' luathadh. Sinn an aon fheadhain a bha shìos ' siud a bha ' luathadh. Bha càch a' [THUMP, THUMP, THUMP] ag obair air mar seo. [THUMP, THUMP, THUMP] Cha luathadh sin an clò idir. Feumaidh tu -- feumaidh fios a bhith agad dè ' tha thu a' dèanamh. Feumaidh tu -- Sa cheud àite bhathas a' dèanamh -- ' faighinn plancaichean ùra agus dà òirleach a thiubhadh, dh'fhaodte ochd òirleach a leud -- bha iad a' cur trì no ceithir dhith, no ceithir no còig dhiubh sin taobh a chèile. Dh'fheumadh tu ' bhith ag obair, ' tarraing a' chlà air ais is air adhart orra seo agus a' gabhail an òrain. Is bha na h-òrain air an dèanamh air son sin. -- Gun airson sian eile. Nuair a dh'ionnsaicheadh tu fonn an òrain cha robh strì agad an gnothach a leanait. Cha robh strì an gnothach a leanait an uair sin. Ach sinn an aon fheadhain a bha ag obair -- a rinn a' -- a bha ga dhèana' mar sin. 'Niste, am bliadhna chaidh iad sìos gu St Ann's, pàirt dhiubh -- cha robh mise ann. Cha b' urrainn domh ' dhol: cha robh mi ' faireachdainn gu math. Agus rinn àsan an aon dòigh e is bha boireannach an siud à Albain. Thuir i riutha --

Cha ruig iad [= na plancaichean] leas a bhith ùr ma tha iad dìreach fon [= bhon] t-sàbh, ma tha iad fon t-sàbh. Chunna mise an aon chliath-luathaidh a' dol mun cuairt -- sgìreachd. Agus -- tha iad *rough*. Tha iad *rough*. Tha, tha iad *rough*. Bha an sàbh *rough*. *All right*, bha thusa ' toir' leth dhan clò nad làimh mar seo, bha thu ' cur beagan do chudrom air. Bha thu ga *phusadh* bhua mar siud. Bha thu ' siud ga tharraing thugad agus a' cur a cheart urad do chudrom air. Bha thu ' sin ga thogail 's ga bhualadh is ga phutadh bhua air ais agus -- dhan duine ' bha air an taobh. Chan eil strì ann da' gheobh -- da' gheobh thu suas ris. Ach shin an dòigh a bha an gnothach a' faighinn air a luathadh. Dà òran agus bhiodh an gnothach rèidh ach bha na h-òrain sin an uair sin -- bhiodh, dh'fhaodte, còig air fhichead do cheathrannan orra. A dhà dhiubh sin is bha an gnothach rèidh. Bha thu an deoghaidh tighinn a-staigh ' cromadh. Shin an dòigh a bh' aca air a dhèanamh. Thòisich iad an toiseach ' dol mar siud. Sin mar ' thuir an t-òran:

'Thigeadh cailleadh ghasa, chòir ' tighinn mun cuairt a thomhas a' chlà,
an cromadh aic' [eçk] air a dòrn 's cha robh dòigh ac' air a mealladh.'

Is nuair a gheobhadh is' (?) gun tigeadh e a-staigh, dh'fhaodte, leth cromadh, gum biodh gu leòr an sin -- gun tigeadh e a-staigh. Bha e ' fàs an uair sin -- bha -- bha e ' fàs tiubh agus theireadh tu le ' bhith ' coimhead dar ' tha e ' fàs tiubh, blàth mura dèanadh tu sin air cha b' fhiach e -- cha bhiodh -- cha bhiodh e ro mhath.

SW: Uill, an dà òran a bha ' siud, an dàrna fear dhiubh, am biodh sin nas -- luaithe?

LD: Cha bhiodh. Dà òran dhen aon t-seòrs'. Bha fear dhiubh sin: ' Ò, ho-la-bhò, è hò'.

Uill -- theireadh tusa 'Nighean donn a' bhreacain uaine'.

Theireadh àsan: 'Ò, ho-la-bhò, hì-hò, rò, ò.'

Bha dà fhonn ma[r] gun canadh tu. Is dh'fheumadh tu h-uile a ghabhail dà *thrip* airson gun cumadh tu -- gun cumadh tu -- an aon -- *keep the same rhythm right through*. Agus dh'fhaodte gum biodh -- a-mach gu math air fichead ceathramh air. Agus d[a]' gheobhadh iad a dhà ' àireamh ' sin bha e rèidh.

SW: Uill, a robh barrachd òran a' feum airson -- clò do sheòrsa eile a dhèanamh, clò trom. LD Uill, a-nise, da' tha thu ' bruidhinn air clò, 's e an clò sin a dhèanadh an trùsar 's an deacaid dhut. Bha dìofar -- bha dìofar dlùth san dà chuid. Bha clòimh san dlùth. Bha clòimh a dhlùth is do dh'uaichdar ann. Bh' iad a' dèanamh -- e -- c'ainm seo -- a thuir mi ris? *The warp*. -- An dlùth. Bha iad fhèin ga dhèanamh aig an taigh, a chuile nighean. Bha iad ga tharraing a-mach na b'fhaide is ' toirt barrachd do thoinneamh dha. Agus ' rud a bha ' dol anns a' phlaide, bha iad a' cur còtan an sin. Gheobhadh tu dhachaigh e na -- [xy:in] agus da' gheobhadh tu dhachaigh e dh'fheumadh tu ' sin a chur ann am brochan, brochan flùr. Bha salann a' dol ann is chan eil fhios a'm dè eile, agus a fhàgail an sin gus an tiormaicheadh e. Bha thu ' sin ga cheirsleachadh suas. Bha sin agad airson na plaideachan. Ach ma bha clò bhua ' bha thu 'g ùsaideachadh -- bha thu -- ' rud a rinneadh aig an taigh. -- an dlùth -- an dlùth an d'robh a' chlàimh ann. Sin a' chlàimh a dhèanadh -- Chunna mise sin a' tighinn dachaigh. Chuireadh iad a' falbh e agus gheobhadh tu e -- leth dreiste neo dreiste. Is an rud a bha dreiste, dhèanadh e deise cho brèagha is a chitheadh tu. Leth dreiste, bha e air a leth dreiseadh, ach bha e glè mhath airson trùsair mhòir no deacaid mhòr a dhèanamh dhut a' son a dhol a-mach dhan choillidh. Chaidh mise ag obair dhan choillidh geamhradh a bha ' siud is bha trùsar ùr dhiubh sin agam. Thiginn a-staigh cho tioram feasgar is a bha mi ' dol a-mach sa mhadaoinn, is a chuile duine eile bog. -- Bha e blàth, bha. Bha, ach da' ' bha an clò a' lùbadh bha aige ri -- òran a chòrr ' ràdhainn, òran a chòrr. Bha e ' faighinn barrachd a luathadh.

SW: Ach a robh an treas òran a bha siud, a robh sin air an aon luaths ris a' cheud dithis?

LD: An aon rud, an aon rud. Bha e ' faighinn sin trì uairean, 'n àite a fhaighinn dà *thrip*, a' son nam plaideachan no a leithid sin. [Bha] sin bòidheach, air an uair sin. -- Bhiodh e tiubh. -- Bha sin a' tighinn da' bha thu rèidh a' luathadh. Bhathas ga thionndachadh a-mach, ga fhosglachadh a-mach, ga -- a' tòiseachadh air a -- Bha iad ga chuirteachadh mun cuairt. Thòisich ' sin na h-òrain luathaidh, an fheadhain luathadh gam bualadh le 'm basan mar seo. Agus gheobhadh e, dh'fhaodte, trì no ceithir dhiubh sin [agus ' sin] fear ùr ' thoirt a-staigh. Chumadh iad air falbh e gu meadhan oidhche -- bho -- bho bheul na h-oidhche gu meadhan oidhche, Chumadh, chumadh.

SW: Agus ciamar a bha iad a' dèanamh an aodaich deiseil airson a' luathaidh? Bha e ri chur an tuban no rudeigin, nach robh?

LD: Ò, bha. Bha iad ga ghearradh, bha iad ga ghearradh ann am fad plaide agus ' leigeil beagan eile a-rithis' a' son -- na bha e -- na bha e ' dol a -- dol a thiginn a-staigh. Chuireadh iad gu leòr dhe sin anns an -- dh'fhaodte trì no ceithir do phlaideachan air aon *run* mun cuairt ach bha sin, mar bu trice, dùbailte.

Bha iad ga chur an -- 'n tuba mhòr do dh'uisge blàth -- agus -- siabann a chaidh a dhèanamh aig an taigh ann an sin. Is bhathas ga fhaisgeadh às a sin, ga chur air a' chliathaich -- an tomhais (?) a bha air a-nise. Is bhiodh e math tioram da' bhiodh tu rèidh dheth. -- Bha sin a' do-- bha mìn a' dol ann. Bha, bha, bha. Cha robh an seo. Bha -- rim linn-- sa cha robh. Ach math dh'fhaodte anns an t-seann linn gu robh -- dh'fhaodte gu robh -- gu bith gu dè ' bha iad a' dèanamh san t-seann dùthaich bha iad ga dhèanamh an seo. Bha iad ga dhèanamh an seo. Bha iad ga dhèanamh an tomhas ceudna ' seo. --

Bhiodh òrain snìomh aca. -- Chunna mis', chunna mise -- dh'fhaodte, mu dhusan boireannach a-staigh is iad a' snìomh. Thòisich tè dhiubh air òran is thogadh càch am fonn. Agus bha diubhar beag eadar-riutha sin is -- na h-òrain luathaidh. Tha cuimhne a'm air aon òran:

'Ho-ri lè-lu-bhò-gù, dh'fhalbh mo rùn bho cheann seachdain.

Ìll-el-u-bhò-gù, dh'fhalbh mo rùn bho cheann bliadhna,

Dh'fhalbh mo chiall bho cheann seachdain'.

Bha sin a' falbh leis an t-snàithlein agus, neo'r-thaing dar' bha an t-òran aca uileadh nach -- falbhadh na cuibhleachan. Dìreach, cha robh sian ' dol ceàrr. --

Ò, bha an dòigh cheudna aca air a chuile sian. -- Bha. -- Bhiodh sin aca anns an òran luathaidh cuideachd corra-uair. Bhiodh sin aca corra an uair. Their mi seo -- *verse* -- *No!* Chan urrainn domh cuimhneachadh air an dràsta ach bha fear ann, *Collinseach* -- bhiodh e ga ghabhail sin is -- bheireadh e leis -- nighean -- is -- an siud is thòisich e orra sin: "S aithne dhomhsa cò do leannan' is thòisich e aire seo. Dhèanadh e òran air.

END]